

როგორ ვასწავლოთ ბავშვის უფლებათა კონვენცია საბაზო საფეხურზე?

შესავალი

მომზადა ნინო გვარამაძე

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციამ ბავშვის უფლებათა კონვენცია 1989 წლის 20 ნოემბერს მიიღო. იგი ძალაში 1990 წლის 2 სექტემბრიდან შევიდა. კონვენცია შედგება 54 მუხლისაგან, რომელთაგან პირველი 42 მუხლი შეეხება ბავშვის დაცვასთან დაკავშირებულ ძირითად პრინციპებს - ბავშვის უფლებებს, სახელმწიფოს ვალდებულებებს და ბავშვის აღზრდასთან დაკავშირებული ადამიანების მოვალეობებს. 43-54 მუხლებში კი საუბარია იმაზე, თუ რა უნდა გააკეთონ ერთად სახელმწიფომ და ზრდასრულმა ადამიანებმა კონვენციით ნაკისრი ვალდებულებების შესასრულებლად. კონვენციას მიერთებულია 193 ქვეყანა, რაც იმას ნიშნავს, რომ ამ ქვეყნებმა აიღეს კონვენციით ნაკისრი ვალდებულებების შესრულების სამართლებრივი პასუხისმგებლობა. საქართველო აღნიშნულ კონვენციას 1994 წელს შეუერთდა.

კონვენციით განსაზღვრულ უფლებებს შორის განსაკუთრებული ადგილი უკავია ოთხ უფლება-პრინციპს, რომელთაგან გამომდინარეობს დანარჩენი უფლებები. ეს უფლება-პრინციპებია: სიცოცხლისა და განვითარების უფლება, თანასწორობის უფლება, მონაწილეობის უფლება და ბავშვის საუკეთესო ინტერესის დაცვის უფლება.

ქვემოთ გთავაზობთ საბაზო საფეხურზე მათი სწავლების გზებს. ვიდრე ცალკეული უფლება-პრინციპის განხილვაზე გადავიდოდეთ, გაცანით ზოგად რჩევებს:

- **გამოიყენეთ მარტივი ენა:** აუხსენით ბავშვებს უფლებები მათთვის გასაგებ ენაზე.
- **იყავით მომთმენი და შექმენით უსაფრთხო გარემო:** მიეცით ბავშვებს საკმარისი დრო, რომ გაიაზრონ ინფორმაცია და გამოხატონ თავიანთი აზრები შიშის გარეშე.
- **შეაქეთ ბავშვები:** წაახალისეთ მათი მონაწილეობისთვის და აჩვენეთ, რომ მათი აზრი მნიშვნელოვანია.
- **დააკავშირეთ უფლებები რეალურ ცხოვრებასთან:** მოუყვანეთ მაგალითები მათი ყოველდღიური ცხოვრებიდან.

სიცოცხლისა და განვითარების უფლება

მოსწავლეებისთვის კონვენციის პრინციპის - “სიცოცხლისა და განვითარების უფლება” - ასახსნელად, შეგიძლიათ გამოიყენოთ სხვადასხვა აქტივობა:

1. გონებრივი იერიში

- **დაიწყეთ კითხვით:** რა არის საჭირო იმისთვის, რომ ვიცოცხლოთ და გავიზარდოთ? (მაგ.: საკვები, წყალი, სახლი, სიყვარული, განათლება, ჯანდაცვა).

2. ჯგუფური სამუშაო

- **გაყავით ბავშვები ჯგუფებად:** თითოეულმა ჯგუფმა შეადგინოს სია, თუ რა სჭირდებათ ბავშვებს, რომ იყვნენ ჯანმრთელები და ბედნიერები.
- **პრეზენტაცია და საერთო განხილვა:** თითოეულმა ჯგუფმა წარმოადგინოს თავისი სია და განიხილეთ, რატომ არის ყოველი პუნქტი მნიშვნელოვანი.
- **დაუსვით კითხვა:** რა მოხდება, თუ ბავშვს არ ექნება ეს ყველაფერი?

3. როლური თამაშები/სცენები:

- **მოამზადეთ მარტივი სცენარები:**
 - ბავშვი, რომელსაც არ აქვს საკმარისი საკვები.
 - ბავშვი, რომელსაც არ აქვს სახლი და ცხოვრობს ქუჩაში.
 - ბავშვი, რომელსაც არ აქვს შესაძლებლობა, ისწავლოს სკოლაში.
 - ბავშვი, რომელსაც არ აქვს სამედიცინო დახმარება.

შეცადეთ, იმდენი პერსონაჟი გყავდეთ სცენარებში, რომ მოსწავლეთა მაქსიმალურმა რაოდენობამ მიიღოს მონაწილეობა. სცენარი შეადგინეთ ყველა წესის დაცვით

(იხ. [როლური თამაში](#)).

- **მიეცით ბავშვებს როლები:** ბავშვი, მშობელი/მეურვე, ექიმი, მასწავლებელი, გამვლელი.
- **განიხილეთ სცენის შემდეგ:** რა იგრძნო თითოეულმა პერსონაჟმა? რა უფლებები დაირღვა? როგორ შეიძლება დავებმართო ამ ბავშვებს?

4. ნახატები და პოსტერები:

- **თემა:** “ჩემი უფლებაა, ვიცხოვრო და გავიზარდო”.
- **დაავალეთ ბავშვებს:** დახატონ, როგორ წარმოუდგენიათ ბედნიერი და ჯანმრთელი ბავშვობა.
- **გამოიყენეთ სხვადასხვა მასალა:** ფერადი ფანქრები, საღებავები, ფოტოები, ჟურნალები.
- **მოაწყვეთ გამოფენა:** თითოეულმა ბავშვმა წარმოადგინოს თავისი ნამუშევარი და ახსნას, რატომ არის ეს მისთვის მნიშვნელოვანი.

5. ვიდეოები და ფილმები:

- შეარჩიეთ მოკლე ვიდეოები ან ფილმები, რომლებიც ასახავს ბავშვების ცხოვრებას სხვადასხვა ქვეყანაში და მათ საჭიროებებს.

(მაგალითად, [ბავშვთა უფლებები / Children's rights](#))

- დისკუსია ვიდეოს შემდეგ: რა პრობლემები აქვთ ბავშვებს ამ ვიდეოში? როგორ შეგვიძლია დავხმაროთ მათ?
- Unicef-ის ვიდეოები ბავშვთა უფლებებზე.

6. მოწვეული სტუმარი:

- მოიწვიეთ ადამიანი, რომელიც მუშაობს ბავშვთა უფლებების დაცვის სფეროში (მაგ.: სოციალური მუშაკი, ექიმი, მასწავლებელი).
- მიეცით ბავშვებს საშუალება, დაუსვან კითხვები მოწვეულ სტუმარს.

თანასწორობის პრინციპი (დისკრიმინაციის დაუშვებლობა)

საბაზო საფეხურის მოსწავლეებისთვის ბავშვის უფლებათა კონვენციის პრინციპის - დისკრიმინაციის დაუშვებლობის (თანასწორობის) ასახსნელად, გთავაზობთ რამდენიმე აქტივობას.

1. “ჩვენ ყველანი განსხვავებულები ვართ” - აქტივობა:

- მიზანი: ხაზი გაუსვას, რომ განსხვავებულობა ნორმალურია და ყველას აქვს თანაბარი უფლებები.
- აღწერა:
 - გონებრივი იერიში: ჰკითხეთ ბავშვებს, რით განსხვავდებიან ისინი ერთმანეთისგან (თმის ფერი, თვალის ფერი, სიმაღლე, ენა, საყვარელი საჭმელი, ჰობი და ა.შ.). დაფაზე ან ღიდი ფურცელზე ჩამოწერეთ ყველა განსხვავება.
 - დისკუსია: ხაზი გაუსვით, რომ მიუხედავად ამ განსხვავებებისა, ყველა იმსახურებს პატივისცემას და თანაბარ მოპყრობას. არცერთი განსხვავება არ უნდა იყოს ვინმეს ცუდად მოპყრობის მიზეზი.
 - დასკვნა: ყველა ბავშვი არის უნიკალური და ღირებული. განსხვავებულობა ამდიდრებს ჩვენს საზოგადოებას.

2. “ფეხსაცმლის ყუთი” - აქტივობა:

- **მიზანი:** აჩვენოს, რომ გარეგნობა ხშირად მატყუარაა და ყველას აქვს შინაგანი სამყარო.
- **აღწერა:**
 - **მოამზადეთ ფეხსაცმლის ყუთები:** თითოეული ყუთი შეფუთეთ განსხვავებულად (ზოგი ლამაზად, ზოგი უბრალოდ, ზოგი კი დახეული იყოს).
 - **მოათავსეთ ყუთებში სხვადასხვა ნივთი:** (წიგნები, სათამაშოები, ტკბილეული, ნახატები), რომლებიც ასახავს ბავშვების ინტერესებს და ნიჭს.
 - **აჩვენეთ ყუთები ბავშვებს:** სთხოვეთ, გამოიცნონ, რა დევს თითოეულ ყუთში მხოლოდ გარეგნობით.
 - **გახსენით ყუთები:** აჩვენეთ ბავშვებს, რომ შინაარსი ყოველთვის არ შეესაბამება გარეგნობას.
 - **დისკუსია:** ვისაუბროთ იმაზე, რომ ადამიანებიც ფეხსაცმლის ყუთებს ჰგვანან. ჩვენ არ უნდა შევაფასოთ ისინი მხოლოდ გარეგნობით.

3. როლური თამაშები (სიმულაციები):

- **მიზანი:** ბავშვებმა საკუთარ თავზე გამოსცადონ, რას ნიშნავს დისკრიმინაცია.
- **აღწერა:**
 - **მოამზადეთ სცენარები:** შექმენით მარტივი სცენარები, რომლებშიც ერთ ბავშვს უსამართლოდ ექცევიან (მაგ.: არ ათამაშებენ, უარს ეუბნებიან დახმარებაზე, აკრიტიკებენ გარეგნობის გამო).
 - **განაწილეთ როლები:** ერთ ბავშვს მიეცით იმ ადამიანის როლი, რომელიც დისკრიმინაციას განიცდის, ხოლო სხვებს - იმათი როლები, ვინც ამ დისკრიმინაციას ახორციელებს ან უბრალოდ აკვირდება.
 - **ითამაშეთ სცენები:** მიეცით ბავშვებს საშუალება, იმოქმედონ სპონტანურად.
 - **რეფლექსია:** სცენების შემდეგ განიხილეთ, რა იგრძნო თითოეულმა მონაწილემ. რა იყო სამართლიანი და რა - არა? როგორ უნდა მოქცეულიყვნენ სხვა ბავშვები, რომ სიტუაცია უკეთესობისკენ შეეცვალათ?

4. “თანასწორობის კიბე”:

- **მიზანი:** ვიზუალურად წარმოაჩინონ, რომ თანასწორობა გულისხმობს ყველასთვის საჭირო დახმარების გაწევას, განსხვავებული საჭიროებების გათვალისწინებით.
- **აღწერა:**
 - **დახაზეთ კიბე:** დაფაზე ან დიდ ფურცელზე დახაზეთ სამსაფეხურიანი კიბე.
 - **დახატეთ სამი ადამიანი:** სხვადასხვა სიმაღლის (მაგ.: დაბალი, საშუალო, მაღალი), რომლებიც ცდილობენ გადაიხედონ ღობის იქით.

- **თანასწორობა (Equality):** დახატეთ სამივე ადამიანისთვის ერთი და იმავე სიმაღლის ყუთი, რომელზეც უნდა დადგნენ. დაბალი ვერ ხედავს ღობის იქით, საშუალო ძლიერ ხედავს, მაღალი კი ხედავს კარგად.
- **თანაბარი შესაძლებლობები (Equity):** დაუხატეთ სამივე ადამიანს სხვადასხვა სიმაღლის ყუთები (დაბალს - მაღალი, საშუალოს - საშუალო, მაღალს - არ სჭირდება), რათა სამივემ შეძლოს ღობის იქით გადახედვა.
- **დისკუსია:** ახსენით, რომ თანასწორობა არ ნიშნავს ყველასთვის ერთნაირი რამის მიცემას. სამართლიანობა და თანაბარი შესაძლებლობების შექმნა ნიშნავს ყველასთვის იმის მიცემას, რაც მათ სჭირდებათ წარმატების მისაღწევად.

5. წიგნების კითხვა და განხილვა:

- **შეარჩიეთ წიგნები,** რომლებიც ეხება დისკრიმინაციასა და თანასწორობას.
- **წაიკითხეთ წიგნი კლასში:** შემდეგ განიხილეთ მთავარი გზავნილი.
- **კითხვები დისკუსიისთვის:** რა პრობლემა ჰქონდა მთავარ გმირს? რატომ ექცეოდნენ მას ასე? როგორ გრძნობდა თავს მთავარი გმირი? რა უნდა გაეკეთებინათ სხვებს, რომ სიტუაცია გამოსწორებულიყო?